

Nr 572.

Av herr **Nordström** i Kramfors **m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 284, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

Trots den exceptionella högkonjunkturen anser sig regeringen ha anledning att begära fortsatta stödåtgärder för det svenska jordbruket. Inte ett enda steg till avveckling av krisårens väldiga dispositioner föreslås däremot, utan tvärtom kräver regeringen ännu längre gående åtgärder, krav som i vissa fall äro välmotiverade men i andra fall icke kunna av oss anses vara skäligen.

Med hänsyn till det nuvarande läget ämna vi emellertid icke nu ställa jordbruksregleringarnas vara eller inte vara i sin helhet under debatt utan nöja oss med att närmare behandla regeringens nya förslag, varjämte vi i en tidigare motion som bekant föreslagit att margarinaccisen skulle slopas.

Vi genomleva för närvarande en oavbruten stegring av livsmedelspriserna, en stegring som utgör ett svårt hot mot de breda konsumentlagren i samhället och — vad som inte är det minst viktiga — mot det stora flertalet av de svenska jordbrukarna. Riksdagens stödåtgärder för jordbruket ha enligt socialstyrelsen pressat upp priserna med ungefär 11 procent. Endast under det senaste året (febr. 1936—febr. 1937) har det genomsnittliga smörpriset ökat 30 öre per kg., margarin 10 öre, vetemjöl 3 öre, råg 3 öre, rågsikt 2 öre, havregryn 4 öre och vetebröd 3 öre. Att denna prisstegring ännu inte enligt propositionen har nått mer än till 90 procent av genomsnittspriserna 1925—29 gör den inte mindre kännbar och kritisk för det svenska småfolket.

Den stora prisstegringen i förnödenhetsvaror motsvaras inte för arbetarnas vidkommande av löneförhöjningar. I ett yttrande i propositionen påpekas att högkonjunkturen »på arbetsmarknaden mest gjort sig gällande som en förbättring av genomsnittssysselsättningen inom de flesta industrier men däremot i allmänhet icke som någon större höjning av de inom dessa utgående reallönerna». Under sådana förhållanden betraktas regleringsåtgärderna inom arbetarleden som en politik för att på arbetarklassens bekostnad och med skyddande av de besuttna bispringa den s. k. modernäringen. Missnöjet är så mycket mera berättigat som hittills i huvudsak storjordbruket blivit hjälpt många gånger på småjordbrukets bekostnad. Detta är också den kanske största orättvisan i den hittills förda jordbrukspolitiken.

Den ökade konsumtionen av mjölk, smör och margarin, som propositionen pekar på, kan utan tvivel hänföras just till ökningen av de sysselsattas antal och utgör inget som helst bevis på en förbättrad levnadsstandard. Enligt propositionen försålde i vårt land:

	1935 ton	1936 ton	Ökning ton
Mejerismör	43,680	48,152	4,472
Margarin	55,202	56,126	924
Konsumtionsmjölk	817,356	861,550	44,194

Det är av speciellt intresse att konstatera, dels att margarin konsumtionen är större än smörkonsumtionen, dels ock att även margarin konsumtionen ökar trots fördyringen genom accisen. Hela argumentet för margarinaccisen som ett medel att höja smörkonsumtionen på margarinets bekostnad faller därmed. Margarinaccisen tjänar blott uppgiften att beskatta de fattigaste i landet till förmån för smörproduktionen. Skillnaden mellan margarinpris och smörpris är alldeles för stor för att kunna föranleda en ökad smörkonsumtion på margarinets bekostnad, och det finnes säkert ingen ansvarig människa, som vågar förorda en sådan höjning av margarinpriset som skulle vara förutsättningen för margarin konsumtionens nedbringande. Den enda inverkan, som margarinaccisen har på smörpriset, är de miljoner den inbringrar, som användas för att finansiera kostnaderna för smördumpingen. Det är upprörande att varje år Sveriges fattigaste och barnrikaste familjer skola betala tiotals miljoner kronor i margarinskatt för denna negativa uppgift. Det är förnedrande för Sveriges jordbrukare och en utmaning mot det sunda förnuftet, när smörexporten, vilket också propositionen klart utsäger, blott har »till syfte att möjliggöra upprätthållandet av ett smörpris inom landet, som är erforderligt för erhållande av ett tillfredsställande pris för produktmjölken». På grund av produktionens snabba utveckling har denna politiks förespråkare inget annat att föreslå än att stödåtgärderna bli permanenta och den inhemska marknaden utsättes för en organiserad utplundring. Den part som främst tjänar på detta är den utlandsmarknad, som matas med det utdumpade massöverflödet från svensk odling.

Våra härovan publicerade siffror visa att produktionen av mjölkprodukter oavbrutet stegras. I stället för att detta skulle bli till glädje och välsignelse för både svenska konsumenter och svenskt jordbruk blir det till en förbannelse. Sveriges modernäring förvandlas till en krympling, som bara kan existera med hjälp av övriga näringar. Det tragiska är att denna invaliditet framstår som en följd av en storslagen både kvalitativ och kvantitativ expansion. Under alla förhållanden anse vi att man med särskild skärpa nu måste ställa kravet, att de direkta fattigmansskatterna, skatterna på de barnrika familjerna, skatter som bevisligen utgöra ett hot mot vårt folks hälsa böra avvecklas. Dit måste främst räknas margarinaccisen.

När man tar del av siffrorna om den inhemska försäljningen jämte importen av skattepliktiga fodermedel frågar man sig, huruvida dessa importspärrar kunna fylla någon annan uppgift än den att försvåra det svenska småjordbrukets kamp för livet. Importen av fodermedel utgör två tredjedelar av förbrukningen inom landet. Fördyringen har icke uppmuntrat till någon nämnvärd aktivitet för att inom landet framställa de importerade fodermedlen. Dessa fodermedel, i den mån de framställas inom landet, komma främst

från storjordbruket. Det är småjordbruket, som i detta fall är massförbrukaren av de importerade fodermedlen och som följaktligen beskattas mest. Nu invändes det att dessa skatter främst ha till uppgift att nedbringa produktionen och skaffa medel till prisutjämning. Detta markerar i så fall den destruktiva karaktären i dessa stödanordningar och bekräftar att i den mån de kunna begränsa produktionen så drabbar detta småjordbrukaren och i den mån som de kunna ge bättre priser så har jordbruket den största nyttan därav.

Kompensation för arbetstidsförkortningen?

Regeringen föreslår att riksdagen vid fastställandet av den prisnivå, som skall anses eftersträvansvärd under kommande år, skall ta hänsyn till den ökning av produktionskostnaderna, som arbetstidsförkortningen för lantarbetarna innebär. Det gäller i detta fall återigen en stödåtgärd för storjordbruket, då lagen ju inte får någon betydelse för jordbruk med mindre än tre fast anställda arbetare. Enligt vår mening äro regeringens beräkningar godtyckliga och dess motiv — bevarandet av lantarbetarnas reallön — konstlade. Att inräkna i fördyringen sådana förändringar i produktionskostnader som föranletts av kollektivavtals förändringar är orimligt. Men endast därigenom kan man också nå det resultatet att produktpriestegringen för att kompensera merutgifterna måste uppgå till resp. 11.5 procent i södra Sverige och 14.1 procent i mellersta Sverige. I realiteten torde det förhålla sig så som reservanten A. L. Johansson i Djursnäs i polemik mot övriga sakkunniga hävdar, att en ökning med 4 procent av 1935 års priser ger fullständig kompensation för merutgifterna genom arbetstidsförkortningen. Å andra sidan beteckna 1935 års priser för storjordbruket en mycket hög förräntning, varigenom storjordbruket säkert utan större svårigheter kan bära den relativt obetydliga fördyringen av produktionskostnaderna som arbetstidsförkortningen innebär, varför en kompensation av den anledningen inte bör uttagas genom en ytterligare fördyring av livsmedlen.

Regeringens påstående att lantarbetarnas ekonomiska standard skulle presas ned, därest inte en ytterligare prisstegring genomfördes, kan inte tillmätas större betydelse. Erfarenheterna ha ju visat, att trots en mycket god räntabilitet har arbetskraften underbetalats; å andra sidan finns det exempel på hur företag med en relativt dålig räntabilitet kunnat betala människovärdiga löner till sin arbetskraft. Lantarbetarna kunna genom organisation förbättra sitt ekonomiska läge, och de böra göra detta utan att därför det svenska storjordbruket skall få pressa ut medlen från konsumenterna genom ytterligare fördyring av livsmedlen.

I realiteten skulle en prisetfördyring också innebära en ytterligare försämring av lantarbetarnas ekonomiska standard, ty ingen kan bestrida att en fördyring av livsmedlen även innebär en sänkning av lantarbetarnas reallön. Därjämte betyder en sådan fördyring en sänkning av reallönen för det överväldigande antalet av Sveriges jordbrukare, nämligen småjordbrukarna. Des-

sa äro inte intresserade av att spannmålen, sockret och margarinet göras dyrare, tvärtom.

Däremot torde en god del av de mindre — inte de minsta — jordbrukarna ha ett intresse av en ytterligare stegring av smörpriserna. Frågan är dock om de ha intresse, om man ser saken på längre sikt och därjämte tar hänsyn till det faktum att småjordbrukarna själva äro betydande margarinkonsumenter. Om riksdagen följer regeringens rekommendation, som innebär att smörprisets undre gräns höjes från 2 kronor till 2:75 kronor per kg, föreligger en fara för en konsumtionsminskning, vars verkningar skulle bli ödeläggande både för det svenska jordbruket och folkhälsan. De omedelbara följderna bli i vart fall en ansvallning av mjölkproduktionen, ett ökat dumpingtvång, en större andel för produktmjölken i förhållande till konsumtionsmjölken och därmed en fortsättning på en politik, som förr eller senare måste leda till en katastrof för de stora massorna av Sveriges jordbrukare.

Utförselbevis för spannmål?

Regeringen begär fullmakt för att vid behov utfärda utförselbevis vid export av vete och råg. Detta är så mycket märkligare, som regeringen samtidigt utdömt utförselbevisens tidigare verkningar och hävdar att utförselbevisen »verkat förryckande på gällande spannmålsreglering». Då regeringen förutser att årsskörden av vete inte är större än årsbehovet, medan rågskörden understiger behovet inom landet, och då den för att hindra en alltför våldsam prisstegring föregående höst tvingades genomföra exportförbud å vete och råg, ter sig kravet om utförselbevisen ännu oförklarligare. Att använda tullinkomster från spannmålsimporten för att finansiera svensk spannmålsdumping är som ekonomiskt vanvett. Då svenskt vete nu noteras i 19:87 per hundra kg, alltså endast 2:79 kr. under medelpriset 1925—29, medan fortfarande La Platavetet i svensk hamn inklusive tull endast nått till 21:66 kr., d. v. s. 3:49 kr. under medelpriset 1925—29, kan inte heller den internationella prisutvecklingen tjäna som motiv för de extraordinära åtgärder som utförselbevisen innebära.

De anvisningar, som regeringen förordar för prisutvecklingen å spannmål, vars huvudlinje är att inga hinder skola få resas för prisstegringar, medan däremot exceptionella åtgärder böra kunna tillgripas mot prissänkningar, äro inte betingade av en strävan att anpassa prisutvecklingen efter de internationella tendenserna utan ha endast till syfte att tillförsäkra det svenska storjordbruket de gynnsammast tänkbara betingelser. Vi anse inte att några skäl tala för ytterligare åtgärder till spannmålets fördyrande, och högre brödpriser äro ett direkt attentat mot folkets levnadsstandard.

Det norrländska jordbruket.

Jordbruksnämndens utredning har blottat de miserabla förhållanden, varunder det norrländska jordbruket arbetar. Den har därjämte konstaterat, vad vi hela tiden påtalat, att hjälpen till det gynnsammare ställda sydsvenska

storjordbruket tagits bland annat från det norrländska jordbruket. Det är en anklagelse mot den hittills förda jordbrukspolitiken, när man i en offentlig utredning måste fastslå, att det norrländska jordbrukets läge försämrats genom de av statsmakterna genomförda åtgärderna.

Det framgår av utredningen, att en generell prisstegring å jordbruksprodukter skadar det norrländska och främst övre Norrlands jordbruk. Det är därför ingen överdrift när man konstaterar, att de av regeringen föreslagna åtgärderna till jordbrukets stödjande med några undantag när lägga ännu större bördor på de norrländska jordbrukarnas axlar. De 650,000 kronor, som regeringen föreslår till direkt stöd för det norrländska jordbruket, liksom förslagen om förbilligande av oljekakor och majs för övre Norrland, bli naturligtvis ett välkommet handtag, men utgöra säkerligen inte ens kompensation för andra pålagor till jordbrukets hjälp som föreslås. I vart fall komma dessa åtgärder inte att få en omedelbar inverkan för det norrländska jordbruket, de lösa inte dagens många brännande bekymmer.

Departementschefen antyder beredvillighet att tillmötesgå jordbruksnämndens majoritet i förslaget om importavgift å hö. Detta är märkligt, enär man samtidigt föreslår åtgärder för att förbilliga vissa fodermedel för övre Norrland. En höttull eller importavgift kommer att bli till stor skada för större delen av de norrländska jordbrukarna och till nytta blott för ett ringa antal större jordbrukare. Vi uttala den förhoppningen att regeringen inte använder sig av den fullmakt den tror sig inneha i denna fråga.

Regeringen har i sin proposition inte upptagit samtliga förslag från jordbruksnämnden. Det blir tillfälle att i senare sammanhang uppta dessa frågor.

Det bör emellertid redan nu fastslås, att det norrländska jordbruket inte är hjälpt med halvmesyrer och att regering och riksdag inte ha rätt att slå sig till ro med de av regeringen förordade åtgärderna.

Vi vilja i detta sammanhang ansluta oss till den i »Hushållningssällskapens skrivelse till Konungen angående stödåtgärder för Norrland» föreslagna åtgärden att slopa slaktdjursavgiften för de norrländska länen.

Dessutom vilja vi påpeka det nära sambandet som industrialiseringsfrågan har med jordbruksproblemet i övre Norrland. Uppbyggandet av en förädlingsindustri i övre Norrland för dess rika råvaror skulle ge jordbruket den marknad det behöver, liksom stimulansen till nödiga förbättringar och utvidningar. Därjämte behöver övre Norrland statliga krafttag för hjälp med nyodlingen. De 17,000 brukningsdelarna i Norrbotten disponera exempelvis endast 3.8 har per brukningsdel men behöva minst 7.5 har för att jordbruket skall kunna drivas. För de senare åren ha i genomsnitt uppodlats 1,300 har per år, men behovet med hänsyn till den snabba folkökningen är minst 5,000 har per år. För en sådan utvidgning av den odlade arealen finns det i Norrbotten alla tänkbara förutsättningar, därest statsmakterna vilja ge ett verkligt ekonomiskt understöd därför.

I särskild uppvaktning för regeringen ha representanter för de norrbottiska jordbrukssammanslutningarna understrukit betydelsen av statliga bi-

drag för anskaffande av konstgödsel. De ha förordat att riksdagen av inkomsterna från malmbrytningen varje år skulle avsätta en halv miljon kronor till en fond för finansierande av åtgärder till konstgödselns förbilligande. Detta vore en god väg, men det är samtidigt lika viktigt att understöd för åstadkommande av ordentlig gödselvård gives. Det blir emellertid anledning att senare återkomma till dessa och andra åtgärder för det norrländska jordbrukets stöd.

Det anslag på 400,000 kronor, som regeringen föreslår för en rationalisering av det norrländska jordbruket, finna vi följaktligen även för de begränsade utgifterna vara alldeles otillräckligt. Vi avstå emellertid för närvarande i avvaktan på resultaten av hushållningssällskapens prövning från att ställa något särskilt förslag i frågan.

Enligt vår mening bör riksdagen

- 1) upphäva margarinaccisen,
- 2) avslå förslaget om fullmakt för regeringen att utfärda utförselbevis,
- 3) avslå förslaget om de särskilda åtgärderna för att kompensera storjordbruket för arbetstidsförkortningen,
- 4) som direktiv för prisutvecklingen i fråga om brödspannmål lämna regeringen i uppdrag att när så befinner nödigt vidtaga förändringar i fråga om inmalningsprocentens, spannmålstullens och veteavgiftens storlek (eventuellt veteavgiftens slopande) jämte en reglering av exporten så att den av fjolårets riksdag beslutade övre gränsen i fråga om spannmålspriser under inga omständigheter överskrides,

5) beträffande prisutvecklingen å övriga i jordbruksregleringen innefattade jordbruksprodukter fastställa, att den av fjolårets riksdag beslutade prisen icke får överskridas,

6) med godkännande av regeringens förslag till det norrländska jordbrukets understödjande motsätta sig den av jordbruksnämndens majoritet förordade importavgiften å hö för övre Norrland.

Vi anse att riksdagen för närvarande inte kan återgå till förhållandena som gällde för jordbruket före krisen, men å andra sidan att tiden är lämplig att uppta till granskning, huruvida inte jordbrukspolitiken nu måste omläggas så att den inte konserverar missförhållandena och upprätthåller ett permanent kristillstånd för större delen av den svenska modernäringen. Med understrykande av att regeringsförslagen bara kunna betraktas som en första detalj i strävandena att resa det norrländska jordbruket ur dess misär anhålla vi,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 284 måtte taga hänsyn till vad här ovan anförts.

Stockholm i april 1937.

Axel Nordström.

H. Hagberg.

J. H. Brädefors.

K. Senander.

S. Rönn-Christiansson.